

ביאורים

הזכרנו שנקודת המבט של הרב קוק התייחדה בכלליותה. הרב קוק התייחס לתמונת המציאות שראה נגד עיניו בדורו בצורה מקיפה בה כל כוח מוצא את מקומו הנכון ומשתלב במארג הכללי של תחיית ישראל. בפסקה זו מברר הרב שני סוגי טיפוסים, שתי דמויות שצריכות לאפיין את בוני האומה בדורנו. את דבריו מבסס הרב על פי נבואת ירמיהו (פרק לא), בה מתאר הנביא שבית ישראל יזרע כביכול בשני סוגי זרעים - זרע בהמה וזרע אדם. את שני סוגי זרעים אלה הרב מבאר כשני סוגי דמויות: דמויות בעלות נטייה מעשית-ארצית, ולעומתן דמויות בעלות נטייה אצילית-רוחנית. שתי דמויות אלה חייבות את מרחב ההתפתחות האישי בלא הפרעה ובלא הגבלה - "זרע אדם לחוד וזרע בהמה לחוד", ושני סוגי טיפוסים אלה צריכים להיות חמושים בנבירה, שהיתה חסרה בהיותנו בגלות. זוהי משמעות דבריו: "הגלות לא היתה יכולה להוציא אל הפועל טיפוסים שלמים". הגלות בהיותה מצב חלקי וחסר של האומה יצרה דמויות חיוורות וחלושות - בתחום החומר ובתחום הרוח. עם חזרתנו ארצה הגבורה ואומץ הלב חוזרים לפעם בלבבות: קמים גיבורי צבא, מדינאים ואנשי מעשה, קמים גם סופרים ואנשי הגות שעוסקים בחיי העולם הזה. כל אלה שייכים לקטגוריית זרע בהמה; אין זהו תיאור גנאי אלא הבנה שזהו רק חלק מכוונת האומה. תפקידו של זרע אדם להרים את המבט למעלה, להיות גיבורים גם בתחום הרוח, הקודש, לתת מענה רוחני הולם - ממקור נשמת האומה לאתגרי התחייה. הרב מסיים את דבריו בקריאה ליצור את דמות זרע אדם, לאחר שדמות זרע בהמה כבר החלה להתגלות. גבורת חומר ומעש החלה להיווצר, וכעת בא זמנה של גבורת הרוח להיגלות. מוכרחים להיבנות בדורנו אנשי קודש שיעמיקו בתורה ובפנימיותה, יאירו בה את האור האלוהי שמאיר לישראל, שהוא התוכן והערך של ביאתנו לארץ הקודש. רק על ידי שני כוחות אלה גם יחד, תוכל להגיע האומה לשלמות ייעודה.

הרחבות

• דחיפה מעשית לגאולה

פְּעֵת כְּבֵר הַקִּיץ הַקָּץ, בִּיאָה שְׁלִישִׁית הַיּוֹחֵלָה. הרב קוק מתייחס בפסקה זו לדמות היהודי שהחלה להיווצר בימיו - "זרע בהמה" והוא מעודד ודוחף ליצירת דמות חדשה - "זרע אדם". הרב קוק לא הסתפק בכך שראה את ההמון מתחיל ליישב את הארץ באופן מעשי, אלא הוא עצמו אף דחף ופעל להמשך פעולות אלו, המתאימות להגדרת "זרע בהמה". הוא קרא ליהודים כולם לבוא ולהשתתף בבניין הארץ ולא להסתפק בזיכרון ירושלים וחבתה, המתאימים לתקופת הגלות: "מאורעות הימים כולם קוראים לנו בקול גדול: ישראל בנה את עיר קדשך... ואם את החלק הקל להעשות של השבועה ("תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרכי" [תהילים קלז, ה]) הנה קיימת, לשונך לא דבקה לחכך כי את ירושלים כמו פיך זכרת ותזכור תמיד, אבל בעת אשר הימין כבר היא דרושה להיות יד פשוטה ונטויה לעשות מעשה... החלק הראשון של שבועת עולמים זו הנה הוא נתבע בחזקה... להחל בפועל לבנות לנו את עיר תפארתנו" [מאמרי הראיה ב, חיבת ירושלים]. הרב קוק אף ראה בציונות הדתית אחראית על קריאת שם ה' על תהליך התחיה כולו. וכך כתב הרב לרב מאיר בר-אילן (מראשי תנועת המזרחי - התנועה הציונית הדתית): "ה'מזרחי' צריך להזריח אור על הציוניות במעמקי המחשבה, למצא תמיד את הגרעינים החיים שהם מפרים בכח קודש העליון את נצני התחיה ולהבליטם בצורות מאירות וברורות... אבל זה הקבוץ של 'זרע אדם' צריך להראות בכל פינותיו את צד האדם שבו" [אגרות הראיה, ב עמ' קסד].

שאלות לדין

מה יקרה אם חברך החילוני מהצבא/מילואים/עבודה יקרא פיסקה זו? כיצד תסביר לו אותה?

האם גם בין שומרי התורה והמצוות יכולים להיות כאלה שהם "זרע אדם" וכאלה שהם "זרע בהמה"?

זרע אדם וזרע בהמה

סֹדֵר הַגְּאֻלָּה וְתַחֲיַת הָאָמָה בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל צְרִיךְ לְלַכֵּת עַל-פִּי סֹדְרֵי הַנְּבוּאָה שֶׁל "זֶרְעִי אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת בֵּית יְהוּדָה זֶרַע אֶדָם וְזֶרַע בְּהֵמָה" (ירמיה לא, כו), - "זֶרַע אֶדָם לְחֹד וְזֶרַע בְּהֵמָה לְחֹד" (חולין ה).

שְׁלֵמוֹת הַצְּוֹרָה מְכַרְחַת לְהַבְרָא. הַנְּפִשׁוֹת הַנוֹטוֹת לְבָנִין מְעֵשִׂי, לְיִשׁוּב אֶרְצֵי וּלְשִׁאִיפָה מְדִינִית, מְכַרְחֹת לְהַתְּצִיר בְּכָל הַגְּוִיִּים הַחֲזִיקִים לְמִדָּה זוֹ, וְהָאֲנָשִׁים בְּעֲלֵי הַנְּפִשׁוֹת הָאֲצִילִיּוֹת, מְחַזִּי הַרוּחַ וּמַעֲדֵנֵי הַנְּשָׁמָה, הַמוֹדִיעִים וּמְזַרְחִים אֶת אוֹר ד' הַעֲלִיּוֹן עַל הָאָמָה וְהָעוֹלָם, גַּם הֵם יִצְאוּ אֶל הַפֶּעַל בְּכָל מְלוֹאֵיהֶם.

דוֹקָא טְפוּסִים מְלֵאִים מְשַׁפְּעִים יָפָה אֶל אֱלוֹ וּמִתְחַבְּרִים יַחַד לְיִצִירַת גְּוִיָּה לְאִמִּית וְאוֹרְגִיית גְּדוּלָּה, שְׂאוֹר חַיִּי נְשָׁמָה קְדוּשָׁה כְּבִירַת כַּח זֹרֵחַ עֲלֶיהָ.

הַחַיִּים הָאֲצִילִיִּים הַעֲלִיּוֹנִים, כְּשֶׁהֵם מְלֵאִים בְּכָל יַפְעַת גְּבוּרָתָם, הֵנָּם מִמְּסַד עַד הַטְּפָחוֹת שְׁלֵהֶם נְעִלִים מְחַזִּי הַהֶמוֹן, שְׂעָקָר מְעִינֵנוּ הוּא תְּקוּן הַמְּעַמָּד הַפְּלִלִי, וְאֶפְלוֹ הַחֲכָם וְהַסּוֹפֵר שְׁבוּ סוֹף סוֹף הַמּוֹנִי הוּא, אֶרְצֵי וּמְעֵשִׂי, בְּכָל מְעִינֵנוּ לְחַיִּי הַזְּמַן וְהָעוֹלָם, וְהַקְּפָה רוּחִנִּית, עוֹלְמִית, לֹא תִנְצֵר בְּרוּחוֹ; אֲבָל הַטְּפוּס הַשָּׁלֵם שֶׁל גְּבוּרֵי הָאֲצִילוֹת מְאֲצִיל עַל גְּבוּרֵי הַגְּשָׁמִיּוֹת אֶת הוֹד קְדָשָׁם, עַל-יְדֵי קֶרְנֵי זֶהַר הַמוֹפִיעִים מֵהֶם.

הַגְּלוּת לֹא הִיְתָה יְכוּלָּה לְהוֹצִיא אֶל הַפֶּעַל טְפוּסִים שְׁלֵמִים. לֹא הֶמוֹן גְּבוּר, כִּי הִלָּא מְקוּל עֲלָה נִדְף מְכַרְחָ הוּא הַלְּהִיּוֹת נִרְעָד, וְלֹא חֲכָמִים קְדוּשִׁים בְּרוּם עֲזָם, כִּיּוֹן שֶׁנִּסְתַּלְקָה הַנְּבוּאָה וְסֵר רוּחַ הַקְּדָשׁ, גַּם שְׂרִידֵי הַקְּדָשָׁה שֶׁנִּשְׁאַרוּ - צְפוּנִים וְנִיצוּצֵי גְבוּרָתָם בְּקֶרֶב פְּנִימָה כְּנִחְלִים עוֹמְמוֹת.

פְּעֵת כְּבֵר הַקִּיץ הַקָּץ, בִּיאָה שְׁלִישִׁית הַיּוֹחֵלָה, הַטְּפוּס שֶׁל זֶרַע בְּהֵמָה הוֹלֵךְ וְנוֹצֵר לְעִינֵינוּ, אֲבָל לֹא יוּכַל לְבֹא לְשִׁלְמוֹת גְּבוּרָתוֹ וְקָל וְחִמְר לְסַפֵּג רוּחַ עֲדִינּוֹתוֹ הַפְּנִימִית וּמְגִמַת חֲבוּרָו לְהַעֲמִיד גוֹי אִתּוֹ, כִּי-אִם עַל-יְדֵי זֶרַע אֶדָם, שֶׁהֵם קְרוּאִים לְהִנְצֵר עַל-יְדֵי גְדֻלַת עַז קְדָשׁ, "הִנֵּה אֲנִי וְהַיְלָדִים אֲשֶׁר נָתַן לִי ד' לְאֹתוֹת וּלְמוֹפְתִים בְּיִשְׂרָאֵל" (ישעיה ח, יח).

(אורות התחיה ט)

שְׁלֵמוֹת הַצְּוֹרָה וְכו' - בתחיית האומה צריכה להופיע שלמות צורתה של האומה, שלמות גשמית ורוחנית. **הַנְּפִשׁוֹת הַנוֹטוֹת וְכו' -** הנפשות שמטבען נמשכות לעשייה המעשית, לישוב הארץ ובנינה ולהקמת המדינה. **בְּעֲלֵי הַנְּפִשׁוֹת הָאֲצִילִיּוֹת -** נפשות השייכות לרוחניות ואצילות. **דוֹקָא טְפוּסִים מְלֵאִים -** דווקא אנשים מלאים, אלו בעוצמות גשמיות ואלו בעוצמות רוחניות, משפיעים יפה אלו על אלו. **גוֹיָה לְאִמִּית וְכו' -** גוף לאומי אחד, חי וגדול. **הַחַיִּים הָאֲצִילִיִּים הַעֲלִיּוֹנִים וְכו' -** החיים הרוחניים האמיתיים בכל בעוצמתם הם חיים אחרים לגמרי מהמסד ועד הטפחות, ולכן הם נעלים ועליונים מחיי ההמון. **מְעִינֵנוּ -** מטרות. **הַקְּפָה רוּחִנִּית -** הסתכלות כללית רוחנית. **מְכַרְחָ הוּא -** בפרשת הקללות נאמר שיפחדו מקול עלה נידף, זו. **צְפוּנִים -** נסתרים, נעלמים. **זֶרַע בְּהֵמָה -** גיבורי הגשמיות. **זֶרַע אֶדָם -** גיבורי הרוחניות, האצילות.